

PÕHISEADUSLIKU ASSAMBLEE
I. T O I M K O N N A
04. oktoobri 1991.a. istungi
p r o t o k o l l nr. 5

Osaesid: V. Salum,
T. Kelam,
Ü. Vooglaid,
A. Sirendi,
H. Runnel,
L. Hänni.

Päevakorras:
Peatüki "Rahvas" arutelu.

Juhatas V. Salum.

Tõdeti, et täiendavalt on laekunud põhiseaduse projektid töögrupilt J. Adamsiga eesotsas ja K. Kulbokilt.

Hänni esitab poliitilisi parteisid käsitleva sätte teksti, mille ta eelmisel istungil lubatust tulenevalt vahepeal koostanud on. Seejuures selgitab ta põhimõtteid, millest ta lähtunud on, ja toob mõningasi näiteid teiste maade põhiseaduste analoogilistest sätetest.

Kelam arvab, et selles tekstis peaks demokraatiat piiritlema. Tuleks leida positiivne.

Runnel lisab, et demokraatia mõte peab võimaldama ka teistel parteidel tekkida. Ühtlasi lisab ta oma arvamus 1937.a. põhiseaduse kohta, väites, et see polnud sugugi autokraatlik, kuigi just selliseid hinnanguid püütakse anda. Pigem võis olla piiratud demokraatia. Käsitelu täpsustamine on Runneli arvates vägagi põhimõtteline asi.

Sirendi leiab, et kui peab vastama põhiseaduse "vaimule", siis pääsme ka demokraatia piiritlemisest.

Runnel tuletab nüüd meelde Hänni poolt öeldut rahva suveräänsuse väljunditest ja pakub välja oma eriti radikaalse mõtte peatüki täiendamiseks ja milles on keelustavad sätted, väites, et ei saa teha põhiseadust, milles pole keelustavaid sätteid.

Kelam leiab, et kõige loomulikum negatiivsete ilmingute vältimine on positiivne käsitlus.

Salum sovib, et Kelam esitaks siis demokraatia lahtikirjutamise positiivsed ettepanekud.

Kelam arvab, et see võikski olla "pluralistlik demokraatia".

Salum arvab ka, et päris ilma keeldudeta ikka põhiseadust teha ei saa, mistõttu jääb vaid otsustada, mitu protsenti neid keelde võiks olla.

Runnel ei pea lähtudes metodoloogilistest alustest õigeks algmõistete iseloomustamist, mis näitab ilmset metodoloogilist nõrkust. Seetõttu ei pea ta õigeks ka demokraatia iseloomustamist erinevates sätetes. Küll aga soovib Runnel, et lülitataks sisse mõte, mille kohaselt kogu pluralismi juures on lubamatud organisatsioonid, mis ohutavad ja töötavad riigi vastu.

Hänni arvates tuleb aru anda sellest, kas mehhanismid, mille kaudu rahvas teostab võimu, töötavad olukorras, kus parteid on keelustatud või mitte. Poliitilised suundumused, mille vahel rahvas saaks valida, peavad olema, muidu polegi millegi vahel

2.

vahet teha.

Salum tõdeb, et Hänni poolt koostatud tekst on küll lakooniline, kuid tuleks ikkagi selle 1. lausesse lisada ka keelustav osa.

Runnel arvab ka, et keelustavad sätteid võiksid siiski olla. Just sellised, milles on öeldud, et ei tohi töötada riigi kahjuks ega õhutada viha ja vaenu.

Hänni selgitab veel kord omapoolse teksti sisu, mille kohaselt "vaba" tähendab, et partei oma raamides on suveräänne, tegevus ja ülesehitus peab aga mahtuma demokraatia alla.

Sirendi leiab, et tema küll ei saa kindel olla, et keelustamine oleks õige. Siinjuures toob ta näiteks iseenda, keda on rahvavaenlaseks nimetatud nii 1958.a. kui nüüd, kuigi ta OMA ARVATES on ikka lähtunud ainult rahva huvidest.

Vooglaid tuletab meelde, et areng peab olema kooskõlas inimõigustega, mispeale

Runnel leiab, et kõigepealt on vaja Eesti õigusi ajada ja siis alles inimõigusi.

Vooglaid arvab, et rahvusvahelisi sätteid tuleb ikka ratifitseerida.

Salum tuletab meelde, et eelmisel korral otsustati seda peatükki täiendada, mispeale Hänni ja Runnel tegid oma "kodutööd" ja nüüd on vaja otsustada, kumma teksti me aluseks võtame, kas Hänni või Runneli teksti.

Hänni loeb ja selgitab veel kord oma teksti ja möönab, et tekstis pakutud piirangud võib ju ära jätta, kui seda peetakse vajalikuks.

Vooglaid on veendunud, et mõlemad pakutud piirangud on vajalikud.

Runnel aga arvab, et see fraas vähemalt kohtus ei ole aluseks.

Hänni lisab, et just selle fraasi kirjapanemisel ta tundis, et sellest lähtudes võib parteisid moodustada ja lisab, et võib ju täpsustada: "vaba põhiseadusega ettenähtud piires".

Vooglaid soovib teada, kas on lubatud ka parteid, mille keskus asub teise riigi territooriumil ja kas lubatud ka genotsiidiparteid.

Hänni arvab, et see probleem kuuluks lahendamisele parteideseadusega ning otsustatakse parteide registreerimisel.

Hänni tutvustab sellekohaseid sätteid Saksamaa põhiseadusest, mispeale

Salum arvab, et just Saksamaa põhiseadusest tulekski võtta üks lõik ja lisada Hänni tekstile.

Runnel tutvustab nüüd Prantsusmaa põhiseadusest võetud mõtet umbes järgmises sõnastuses: "Põhiseadusest üleastunud võimuhaarajate vägivallale omaalgatuslik vastuhakkamine on põhiseaduslik õigus". Runnel soovib endiselt seda peatükki pikemaks teha, kuna jutt on ju rahvast ja rahva osatähtsuse suurus peaks just sellest peatükist nähtuma.

Hänni arvab, et peaks järgima ikka stiili ja tegema nii lühikese ja lakoonilise, kui võimalik.

Salum soovib, et võetaks sisse lõik Saksamaa põhiseadusest ja arvestataks ka Runneli poolt öeldut.

Kelami arvates sobib Runneli poolt pakutav mõte kodanike õigusi ja kohustusi käsitlevasse peatükki ega sobi parteide käsitlemise juurde.

Runnel põhjendab, et ta siin käsitleb kodanikku rahva all. Kui aga rääkida võimu teostamise vahendeist, siis ühe poolsponaanse käitumisena oleks siin vastuhakkamine. Oleks nagu "mingi moraalne rahva poeg".

Salum arvab ka, et sobib küll siia peatükki.

Kelam täpsustab ka oma varasemat ettepanekut, mille kohaselt ta arvanud, et see möte ei sobi järgmisse lausesse.

Runnel ei pea õigeks automaatselt teistest põhiseadustest võtta lauseid ja neid oma projektisse vahele kirjutada. Ta leiab, et A. Lepsi projekti eriline eelis ongi see, et läbi teksti on järgitud ühtset stiili. Raidlal on küll olnud keeleline konsultant, mis aga pole kõrvaldanud stiili rabadust.

Salum jääb endiselt oma ettepaneku juurde ja soovib lisada Saksamaa põhiseaduse II. osa paragrahvist 21 sellele 2. lõike mõningate muudatustega järgmises sõnastuses: "Parteid, mis oma eesmärkide või oma liikmete tegevuse tõttu püüavad kahju tuua vaba demokraatliku korra alustele või seda kõrvaldada või panna ohtu Eesti rahvusriigi olemasolu, on põhiseaduse vastased".

Hänni leiab, et selline tekst ei haaku peatükki. Ei mahu ka 1938.a. põhiseaduse stiili alla, mis seni on lakooniline. Pealegi toob see juurde hulga avamata termineid nagu näiteks "rahvusriik".

Sirendi soovib Hännilt teada, kas ta põhimõtteliselt oleks nõus.

Hännile tundub, et põhiseadus peaks olema nii konkreetne, et selle alusel saaks kohtusse minna, mistõttu peame olema voimelised ka need väljendid avama. Hänni arvates toob aga sellise teksti lisamine kaasa ka asjatuid pingeid.

Salum soovib Hännilt teada, kas "rahvusriigi" lahtikirjutamine põhiseaduses polegi siis võimalik.

Hänni ei välista seda, kuid sellisel juhul peab termin olema üheselt mõistetav. Ka ei ole Hänni rahvuslike garantiide vastu, kuid need peavad olema konkreetsed.

Kelam soovib teada, kas Hännile see "laen" sobiks juhul, kui "rahvusriik" välja jääb.

Hänni jääb oma teksti juurde ega pea enamat vajalikuks.

Salum leiab, et Hänni teksti võib igauks tõlgendada omamoodi, kuigi on ladusalt kirja pandud, ja peab vajalikuks rahvust nimetada. Seejuures peab ta rahvust nimetada just "Rahvas" peatükis ja siin selle seose välja tuua.

Hänni avaldab arvamust, et võib-olla siis konkretiseerida, millised parteid hiljem keelustatakse.

Salum leiab, et keelustada tuleb kõik need parteid, mis välistavad rahvuse või naeruväärivad rahvuse omandi ja koostöö. See sõnastus olevat kokkuvõttev ja ta pakub panna see hääletusele.

Hänni sõnab, et tema ettepanekud on kirjalikult formuleeritud ja tema jääb nende juurde, kuid lisab, et ei peaks oma rahvast nii väga kartma. Saksamaaga ongi eripära selles, et seal kasvas partei välja oma rahva hulgast, Eestis aga ei ole sellist ideoloogiat, mis võiks rahva hävitada.

Kelam teeb ettepaneku esmalt hääletada, kas üldse täiendada lisalausega või mitte ja siis hääletada, kas kasutada terminit "rahvusriik" või mitte.

Vooglaid tuletab meelde, et Salumil on pidevalt olnud idee "rahvusriik" sisse tuua.

Hänni sõnab, et selle üle ongi juba mitu koosolekut vaieldud ja juhib tähelepanu sellele, et kui soovitakse võtta Saksamaa põhiseaduse 21. paragrahvist 2. lõige, tuleks teha ka viide 1.lõikele, milles juttu demokraatiast.

Salum leiab, et kui me eeldame, et on demokraatlik, siis olevat ju "demokraatia" juba sees ja soovib panna hääletusele esmalt lause lisamise ja siis "rahvusriigi" termini kasutamise või mittekasutamise.

Runnel ei saa sellise ettepanekuga nõustuda, kuna see on vormi ja sisu lahutamine ja sellega ehtsovjetlik liigutus.

Hänni pakub välja, et tehtaks veel pisut tööd.

Salum nõuab hääletamist.

Hääletamisele asutakse lausete kaupa. Hänni poolt pakutud teksti 1.lausega ollakse ühehäälselt nõus. Kahe järgmise lause jätmise poolt 1 (Hänni) ja vastu 5 meest (Salum, Kelam, Vooglaid, Sirendi, Runnel). Saksamaa põhiseadusest võetava teksti poolt on 4 (Salum, Kelam, Vooglaid, Sirendi). Erapooletud - Hänni ja Runnel.

Vooglaid teeb ettepaneku lisatavas tekstis asendada sõnad "püüavad tuua kahju" sõnaga "kahjustavad".

Salum peab seda ka õigeks ja parandab koheselt teksti.

Runnel leiab, et ei saa olla nii heitlikud ja iga ettepaneku peale jälle teksti ja sõnu ümber muuta. Stiil ju kohe kannatab selle tagajärjel.

Hänni avaldab oma idee, et võiks sisse tuua rahvusliku suveräänsuse mõiste, mis on mõistetavam, kui rahvusriik.

Runnel tuletab kõigile meelde A. Rei ütlusi selle kohta, et seadusi tegev kogu, kes pole juristid, ei tohiks muutuda redaktsiooniliseks koguks. Ta leiab, et I. toimikond on juba selleni mandunud. Tähtsad on põhimõtted, mitte niivõrd sõnastus, sest selle juures peaksid osalema juriidiliselt pädevad isikud.

Runnel tuletab ka meelde oma mõtteid, mida ta avaldas parteide käsitluse juures ning Vooglaid ja Sirendi leiavad, et Runneli mõtted tuleks sisse võtta, et nad kaduma ei läheks.

Sisse jäetakse Hänni parandatud tekst, Saksamaa põhiseadusest parandatud tekstilõik ja Runneli ettepanek.

Vooglaid teeb lõpetuseks kaks omapoolset avaldust:

- 1) Kas 1938.a. põhiseadus kehtib või ei kehti. Kui kehtib, siis pole toimikonnal volitusi selle muutmiseks. Miks me ei hakka rakendama 1938.a. põhiseadust?
- 2) Meil ei ole tarvis põhiseadust, vaid regulatsiooni süsteem rahva arengu seisukohast lähtudes. On vaja mingisuguseid loenguid oma kompetentsuse tõstmiseks, et ületada ebakompetentsuse piir. On vaja, et keegi selgitaks riikliku regulatsiooni ja selle tasakaalustatuse süsteemi.

o t s u s t a t i :

Tutvuda täiendavalt esitatud põhiseaduse projektidega ja jätkata nende arutelu järgmisel istungil.

Juhatas V. Salum *[Signature]*

Protokollis S. Tooming *[Signature]*